

МАЛАКАСИНИ ОШИРИШ ЖАРАЁНЛАРИДА ИНТЕЛЛЕКТУАЛ ТАЪЛИМ ТИЗИМЛАРИДАН Фойдаланиш

Исмамова Д.Ш.

Профессional таълимни ривожлантириш институти бош мутахассиси

Таянч сўзлар: замонавий тенденциялар, индивидуал таълим, интеллектуал таълим тизимлари.

Ключевые слова: современные тенденции, индивидуальное образование, системы интеллектуального образования.

Key words: modern trends, individual education, intellectual education systems.

Раҳбар ва ўқитувчиларнинг малакасини ошириш замонавий таълим тизимида, айниқса, таълим тизимини жадал ўзгартириш шароитида муҳим вазифа ҳисобланади. Шу муносабат билан ўқитувчиларнинг малакасини оширишнинг бир қанча замонавий тенденциялари ва ёндашувлари мавжуд:

- Таълимни рақамлаштириш: ахборот технологияларини ривожлантириш ва электрон таълим ресурсларидан (ЭТР) фойдаланиш билан раҳбар ва ўқитувчилар учун онлайн курслар ва вебинарларни ўтказиш мумкин бўлди. Ушбу ёндашув таълим олиш имкониятларини ошириш ва турли минтакаларда кўплаб раҳбар ва ўқитувчиларни қамраб олиш имконини беради.
- Касбий жамоалар: тажриба ва билим алмашишга қаратилган раҳбар ва ўқитувчилар ҳамжамиятларини яратиш раҳбар ва ўқитувчиларнинг малакасини оширишнинг самарали усули ҳисобланади. Бу ҳам расмий профессионал уюшмалар, ҳам ижтимоий тармоқлардаги но-расмий мулоқот гуруҳлари бўлиши мумкин.
- Индивидуал таълим: раҳбар ва ўқитувчиларнинг малакасини ошириш ҳар бир шахсга индивидуал ёндашиш орқали амалга оширили-

ши мумкин. Ўқитувчининг эҳтиёжлари ва билим даражасига қараб, унга индивидуал ўқув дастурлари тақдим этилиши мумкин.

- Амалиётга йўналтирилганлик: малака ошириш нафақат назарий билимларни, балки амалий кўникмаларни ҳам ўз ичига олиши керак. Бунинг учун маҳорат дарслари, семинарлар ва бошқа амалий машғулотлар ўтказилиши мумкин.
- Конференция ва семинарларда қатнашиш: конференция ва семинарларда қатнашиш раҳбар ва ўқитувчиларга таълим тизимидаги мавжуд тенденциялар ва ўзгаришлардан хабардор бўлиш имконини беради. Шунингдек, таълим соҳасидаги ҳамкасблар ва мутахассислар билан тажриба алмашиш имконини беради.

Раҳбарлар ва ўқитувчиларнинг малакасини оширишда индивидуаллаштирилган таълим жуда самарали бўлиши мумкин. Бундай ёндашув машғулотларни ҳар бир иштирокчининг индивидуал эҳтиёжларига мослаштириш имконини беради, бу эса машғулотларнинг мотивацияси ва самарадорлигини оширади.

Индивидуаллаштирилган таълимнинг асосий афзалликларидан бири бу ҳар бир иштирокчининг ўзига хос ўқув эҳтиёжларига эътибор қаратиш қобилиятидир. Бундай таълим турини ташкиллаштиришда интеллектуал таълим тизимлари фойдаланилади.

Интеллектуал таълим тизими раҳбарлар ва ўқитувчилар малакасини ошириш учун самарали восита бўлиши мумкин. Бундай тизимлар машинани ўрганиш(machine learning) ва маълумотларни таҳлил (data mining) қилиш асосида яратилиши мумкин, бу уларга ҳар бир иштирокчининг индивидуал эҳтиёжларига мослашишга имкон беради ва энг мос ўқув материаллари ва ўқитиш усуллари таклиф қилади.

Интеллектуал таълим тизимларининг асосий афзалликларидан бири бу ҳар бир иштирокчининг индивидуал эҳтиёжларига автоматик равишда мослашиш қобилиятидир. Тизим иштирокчининг билим ва кўникмалари каби маълумотларини таҳлил қилиши ва иштирокчига ўз таълим мақсадларига эришишга ёрдам берадиган энг мос ўқув материаллари ва ўқув усуллари таклиф қилиши мумкин.

Интеллектуал таълим тизимларининг яна бир муҳим афзаллиги — иштирокчиларнинг тараққиётини автоматик равишда баҳолаш қобилиятидир. Тизим иштирокчиларнинг муваффақияти маълумотларини таҳлил қилиши ва қийинчиликка дучор бўлганлар учун қўшимча ўқув материаллари ва ўрганиш усуллари таклиф қилиши мумкин, бу эса уларнинг малакасини оширишга ёрдам беради.

Раҳбарлар ва ўқитувчиларнинг малакасини ошириш учун интеллектуал таълим тизимини яратиш учун мақсадли аудитория эҳтиёжларини батафсил таҳлил қилиш ва тегишли ўқув материаллари ва ўқитиш усулларини ишлаб чиқиш керак. Кейин, ҳар бир иштирокчининг шахсий эҳтиёжларига мослаша оладиган тизимни яратиш учун машинани ўрганиш ва маълумотларни таҳлил қилишдан фойдаланиш керак.

Умуман олганда, интеллектуал таълим тизими раҳбарлар ва ўқитувчилар малакасини оширишда кучли восита бўлиши мумкин. Бу иштирокчиларга ўрганишдан максимал даражада фойдаланиш имконини беради ва уларга ўқув мақсадларига энг самарали тарзда эришишга ёрдам беради.

Ҳар бир иштирокчининг индивидуал эҳтиёжларига мослашиш интеллектуал таълим тизимларининг асосий афзалликларидан биридир. Ушбу мақсадга эришиш учун тизим бир неча босқичлардан ўтиши керак:

1. Ҳар бир иштирокчи ҳақида маълумотлар тўплаш. Ушбу босқичда тизим ҳар бир иштирокчи ҳақида билим, кўникма, маълумот, касбий тажриба, қизиқиш ва афзаллик каби маълумотларни тўплайди.

2. Маълумотларни таҳлил қилиш. Ушбу босқичда тизим тўпланган маълумотларни таҳлил қилади ва ҳар бир иштирокчининг индивидуал эҳтиёжларини аниқлайди.

3. Шахсий ўқув дастурини ишлаб чиқиш. Таҳлил натижаларига кўра, тизим ҳар бир иштирокчи учун индивидуал ўқув дастурини ишлаб чиқади, бу унинг ўқув мақсадларига эришишда энг самарали бўлади. Дастур турли ўқув материалларини, топшириқларни, тестларни, машқларни, бошқа иштирокчилар билан ўзаро муносабатларни ва бошқаларни ўз ичига олиши мумкин.

4. Тараққиётни баҳолаш. Тизим ҳар бир иштирокчининг муваффақиятини баҳолайди ва ўқув дастурини уларнинг эҳтиёжларига қараб мослаштиради. Агар иштирокчи қийналаётган бўлса, тизим кўшимча ўқув материалларини таклиф қилиши ёки дастурни қайта ишлаб чиқиши мумкин.

5. Қайта алоқа. Тизим иштирокчиларга ўз фаолияти ва тараққиёти ҳақида фикр-мулоҳазаларни тақдим этиб, уларга ўз фаолиятини қандай яхшилаш мумкинлигини тушунишга ёрдам беради. Шунингдек, у тизимга ҳар бир иштирокчи учун тренинг дастурини мослаштиришга ёрдам беради.

6. Дастурий таъминотни мунтазам янгилаш. Тизим доимий равишда маълумотларни таҳлил қилади ва иштирокчиларнинг ўзгарувчан эҳтиёжларини қондириш учун дастурни янгилайди.

Умуман олганда, ҳар бир иштирокчининг индивидуал эҳтиёжларига мослашиш интеллектуал таълим тизимининг самарадорлигининг асосий

элементиدير. Ушбу ёндашув орқали тизим иштирокчиларга ўз таълим мақсадларига эришишда ёрдам берадиган энг мос ўқув материаллари ва ўқув усуллари тақдим этиши мумкин.

Адабиётлар:

1. "The Skillful Teacher" , Stephen D. Brookfield - Jossey-Bass, 1990.
2. "Effective Teaching: A Guide for Educating Healthcare Providers", Stephanie L. Ziajka, Emily B. Lardner - Jones and Bartlett Publishers, 2017.
3. "Leadership in Higher Education: A Handbook for Practicing Administrators" Arthur Sandeen, Margaret J. Barr - Routledge, 2017.
4. "Teaching What You Don't Know" , Therese Huston - Harvard University Press, 2009.

РЕЗЮМЕ

Мақолада раҳбар ва ўқитувчиларнинг малакасини оширишда интеллектуал таълим тизимларидан фойдаланиш имкониятлари ва амалга ошириш босқичлари келтирилган.

РЕЗЮМЕ

В статье представлены возможности использования систем интеллектуального образования и этапы реализации в повышении квалификации руководителей и учителей.

SUMMARY

The article presents the possibilities of using intellectual education systems and the stages of implementation in advanced training for managers and teachers.